

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 10 maja 2016 r.

Pozycja 381

POSTANOWIENIE z dnia 27 kwietnia 2016 r. Sygn. akt Ts 58/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mirosław Granat – przewodniczący i sprawozdawca
Leon Kieres
Julia Przyłębska,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej D., M. i R. Sz. w sprawie zgodności:

art. 398⁹ § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1 oraz art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 11 marca 2016 r. (data nadania) D., M. i R. Sz. (dalej: skarżący) wystąpili o zbadanie zgodności art. 398⁹ § 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2014.101, ze zm.; dalej: kpc) z art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także z art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującą sprawą. 20 maja 2009 r. skarżący wystąpili do Sądu Rejonowego w O. (dalej: Sąd Rejonowy w O.) o ustanowienie służebności przesyłu na należącej do nich nieruchomości, za co zażądali 133 600 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia. Postanowieniem z grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy w O. ustanowił służebność na ich nieruchomości za wynagrodzeniem w wysokości 49 125 zł. Od tego orzeczenia skarżący wnieśli apelację, którą Sąd Okręgowy w O. oddalił postanowieniem z października 2014 r. 4 lutego 2015 r. skarżący złożyli do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną. Postanowieniem z października 2015 r., doręczonym skarżącym 12 grudnia 2015 r., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, uznawszy, że nie jest ona oczywiście uzasadniona.

Zdaniem skarżących art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji, ponieważ „prawdziwa treść tego przepisu ukształtowana w praktyce jego stosowania doprowadziła do sytuacji odmawiania przyjmowania do rozpoznawania skarg kasacyjnych opartych wyłącznie na przesłance wskazanej w skarżonym przepisie, tj. skarga jest oczywiście uzasadniona, w sytuacji kiedy skarga kasacyjna spełnia wszystkie wymogi”.

Ponadto w przekonaniu skarżących art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc jest niezgodny z art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji, ponieważ „pomimo złożenia stosownego wniosku w trybie ustawy z września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej Sąd Najwyższy konsekwentnie odmawia udzielenia informacji o liczbie skarg kasacyjnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego Izby Cywilnej opartych wyłącznie na podstawie z art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc (...) oraz ile tych skarg (...) po pozytywnej weryfikacji w trakcie przedsądu zostało przyjętych do rozpoznania (...)”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na etapie wstępnej kontroli Trybunał Konstytucyjny bada, czy skarga konstytucyjna spełnia wymagania określone w art. 64-66 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK) i czy nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 77 ust. 3 ustawy o TK.

Skarżący kwestionują zgodność art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc z art. 45 ust. 1 i art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji. Twierdzą przy tym, że zaskarżony przepis narusza ich „prawo do rzetelnego procesu” (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz „prawo dostępu do informacji” (art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji).

Trybunał przypomina, że zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi może być wyłącznie ustawa lub inny akt normatywny będące podstawą ostatecznego orzeczenia o konstytucyjnych prawach skarżącego. Dlatego też zgodnie z art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK w skardze należy określić przedmiot kontroli – przepis ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

Jako przepis, o którym mowa w art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK, skarżący wskazali art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc. Zgodnie z jego brzmieniem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli jest ona oczywiście uzasadniona. Trybunał stwierdza, że na podstawie tego przepisu nie mogło zostać wydane orzeczenie o prawie do informacji publicznej gwarantowanym przez art. 61 ust. 1 i 2 Konstytucji. Z oczywistych względów takiego orzeczenia skarżący nie dołączyli do skargi (nie są nim postanowienie z 16 października 2015 r. o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ani żadna z decyzji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego). Należy podkreślić, że jest to nieusuwalny brak formalny skargi (art. 77 ust. 2 ustawy o TK), uniemożliwiający jej merytoryczne rozpatrzenie w tej części (art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o TK).

Trybunał wyjaśnia, że skarga przysługuje tylko temu, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, dlatego należy w niej wskazać, która konstytucyjna wolność lub które konstytucyjne prawo skarżącego i w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone, a także uzasadnić zarzut niezgodności przedmiotu kontroli ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie (art. 65 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o TK). Jeśli skarżący nie uzasadni należycie postawionych w skardze zarzutów, należy odmówić skardze nadania dalszego biegu ze względu na jej oczywistą bezzasadność (art. 77 ust. 3 pkt 3 ustawy o TK).

Zdaniem skarżących utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozumienie art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc „jest zbyt daleko idące i sprowadza się do tego, iż SN może wziąć do rozpoznania sprawy tylko skrajnie ewidentne czy absurdalne, czyli takie, w których przykładowo Sąd uznał za skuteczny zarzut przedawnienia roszczenia o zapłatę czynszu najmu z uwagi na upływ 2-letniego okresu, podczas gdy osoba posiadająca podstawową wiedzę prawniczą wie, iż dla świadczeń okresowych termin przedawnienia wynosi 3 lata”.

Co więcej, stanowisko Sądu Najwyższego jest – w przekonaniu skarżących – niekonsekwentne, ponieważ zgodnie z nim art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc ma być stosowany w przypadku kwalifikowanych naruszeń przepisów prawa materialnego i procesowego. Skarżący podkreślają, że w skardze kasacyjnej wskazali „m.in. na ewidentne naruszenie prawa materialnego (...) oraz prawa procesowego (...)”. Jak podnoszą, „taka praktyka w zakresie stosowania podstawy skargi kasacyjnej wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc prowadzi do takiej sytuacji, w której Sąd Najwyższy po prostu odmawia przyjmowania do rozpoznania skarg opartych na tym przepisie, ponieważ po pierwsze oczywistość musi być skrajnie ewidentna, a po drugie nawet jeżeli owa oczywistość naruszenia prawa materialnego czy procesowego wystąpiła, to wcale nie oznacza, iż Sąd Najwyższy przyjmie skargę do rozpoznania”. Tym samym – jak twierdzą – zakwestionowany przepis narusza prawo skarżących do rzetelnego procesu, które wywodzą z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał zwraca uwagę na to, że Sąd Najwyższy w postanowieniu z 16 października 2015 r., które skarżący traktują jako ostateczne orzeczenie o swoim prawie do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), odwołał się do przyjmowanej i utrwalonej w swoim orzecznictwie przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wyjaśnił, jak należy rozumieć oczywiste naruszenie prawa i podkreślił, że „o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje (...) samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia”. Ostateczna decyzja co do tego, czy dane naruszenie prawa jest oczywiste i czy doprowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, należy zatem do Sądu Najwyższego (w przesłankę tę wpisany jest więc element ocenny).

Trybunał stwierdza, że skarżący nie wykazali naruszenia przysługującego im prawa do sądu, w szczególności „prawa do rzetelnego procesu”. O naruszeniu tym nie świadczy samo brzmienie art. 398⁹ § 1 pkt 4 kpc, ani to, w jaki sposób zawarta w nim przesłanka jest interpretowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego (na marginesie dodać trzeba, że nie jest to jedyna możliwa przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania). Należy bowiem uwzględnić nadzwyczajny charakter skargi kasacyjnej, o czym skarżący zdają się zapominać. Inną już kwestią jest to, czy skarżący mogą – na podstawie publikowanych uzasadnień postanowień o odmowie przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania (opartych na przesłance oczywistej zasadności) – ustalić, kiedy przesłanka ta nie jest spełniona, tj. w jakich sytuacjach Sąd Najwyższy nie uznał naruszenia prawa za oczywiste lub – nawet stwierdziwszy oczywistość naruszenia prawa – nie uznał oczywistej nieprawidłowości wydanego orzeczenia.

Trybunał przypomina, że zgodnie z art. 398²¹ w zw. z art. 387 § 1 zdanie pierwsze kpc Sąd Najwyższy ma obowiązek uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ jest to postanowienie kończące postępowanie w sprawie. Uzasadnienie to musi być rzetelne i weryfikowalne, tj. ujawniać motywy rozstrzygnięcia w czytelny sposób i w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu myślenia sądu (zob. wyrok z 30 maja 2007 r., sprawa SK 68/06, OTK ZU nr 6/A/2007, poz. 53, w którym Trybunał uznał niezgodność z Konstytucją przepisu wyłączającego konieczność uzasadnienia postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania). Trybunał zauważa więc, że ustawodawca zagwarantował skarżącym możliwość ustalenia, kiedy przesłanka oczywistej zasadności nie jest spełniona (zob. przykładowo postanowienia SN z: 15 lipca 2015 r., sprawa IV CSK 17/15, LEX nr 1770910; 8 października 2015 r., sprawa IV CSK 189/15, LEX nr 1844092 oraz 6 listopada 2015 r., sprawa IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). To, że w sprawie skarżących uzasadnienie nie spełniało odpowiednich standardów, ponieważ po zdefiniowaniu przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej ograniczało się do stwierdzenia, że przesłanka ta nie została spełniona (Sąd Najwyższy uznał, że: „Szczegółowa analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie

usprawiedliwia twierdzenia, że jest ona oczywiście uzasadniona”), może świadczyć jedynie o naruszeniu konstytucyjnych praw skarżących, mających jednak swoje źródło nie w zaskarżonym przepisie, a w (jednorazowym) akcie stosowania prawa.

W związku z powyższym Trybunał stwierdza oczywistą bezzasadność skargi w części, w której skarżący zarzucają naruszenie przysługującego im prawa do sądu przez zaskarżony przepis, co wyklucza nadanie skardze dalszego biegu (art. 77 ust. 3 pkt 3 ustawy o TK).

Z tych przyczyn Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.